

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:GENEL KURUL
KARAR

MENDUH ATAÇ BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası : 2021/20360

Karar Tarihi : 17/4/2025

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN
Başkanvekili : Basri BAĞCI
Üyeler : Engin YILDIRIM
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Yıldız SEFERİNOĞLU
İrfan FİDAN
Kenan YAŞAR
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Ömer ÇINAR
Metin KIRATLI
Raportör : Mustafa ŞENOCAK
Başvurucu : Menduh ATAÇ
Vekili : Av. Enver AYHAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/4/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu hakkında sahibi ve yetkilisi olduğu işyerinde müşterinin bilgisi ve rızası olmadan müşteri adına 0535 ... 46 ve 0535 ... 41 numaralı abonelik sözleşmelerinin düzenlendiği iddiasıyla 5/11/2008 tarihli ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'na muhalefet suçundan Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığınca iddianame düzenlenmiştir.

7. Bakırköy 9. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) E.2020/468 sayılı dosyada 16/11/2020 tarihli Tensip Tutanağı'yla basit yargılama usulünün uygulanmasına karar vermiştir. Mahkeme 6/1/2021 tarihli kararı ile başvurunun kişinin bilgisi dışında abonelik işlemi yapma suçundan 5809 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (4) numaralı fıkrasının atfıyla 63. maddesinin (10) numaralı fıkrası gereği 740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, itiraz yolu açık olarak verilen karara itiraz etmiş; 13/1/2021 tarihli itiraz dilekçesinde üst bayi olarak görev yaptığını, bu nedenle sorumlu tutulmaması gerektiğini, yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre kendisi gibi üst bayi konumunda olan kişilere beraat kararı verildiğini ileri sürmüştür.

9. İtiraz üzerine Mahkeme 2021/36 Esas sayılı dosyada 15/1/2021 tarihli tensip tutanağı ile yargılamanın genel hükümlere göre yapılmasına karar vermiştir.

10. Başvurucu; yargılama aşamasında alınan savunmasında sözleşme düzenleme yetkisinin alt bayilerde olduğunu, kendisinin üst bayi konumunda olduğunu, sözleşme düzenlemediğini, sadece hat açma işlemi yaptığını, 13/1/2021 tarihli itiraz dilekçesinde belirttiği gibi hakkında aynı suçtan başka mahkemede yapılan yargılamada beraat kararı verildiğini, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre üzerine atılı suçun oluşmadığını, bu nedenlerle üzerine atılı suçlamayı kabul etmediğini belirtmiştir.

11. Yapılan yargılama sonunda Mahkeme 9/3/2021 tarihli kararla başvurunun kişinin bilgisi dışında abonelik işlemi yapma suçundan 5809 sayılı Kanun'un 56. maddesinin (4) numaralı fıkrasının atfıyla 63. maddesinin (10) numaralı fıkrası gereği 1.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın üzerine atılı suçun unsurlarının '...kişinin bilgisi ve rızası dışında abonelik tesisi veya işlemi yapmak, yaptırmak veya bunun için gerçeğe aykırı bir belge düzenlemek, usulüne uygun düzenlenen evrakta değişiklik yapmak veya gerçek dışı hazırlanan bir evrakı kullanmak...' olduğu, suçun sübutu bakımından sanığın adı geçen sözleşmeyi mutlaka kendi el yazısı ile düzenleyip imzalaması şartı aranmadığı, adı geçen evrakta değişiklik yapmak veya gerçek dışı hazırlanan evrakı kullanmak fiillerinden herhangi birini gerçekleştirmesi abonelik sözleşmesi hazırlamak dışında herhangi bir abonelik tesisi veya işlemi yapması veya yaptırması hâlinde de suçun maddi unsurlarının oluşacağı, [A.İ.D.] A.Ş.'nin yetkilisi olan sanığın bizzat sözleşme oluşturma fiilini gerçekleştirmese dahi hattın aktivasyonunu sağlayacak onay işlemlerini gerçekleştirdiği anlaşılmakla..."

12. Başvurucu, nihai hükmü 9/3/2021 tarihinde tebliğ ile öğrendikten sonra 7/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. 5809 sayılı Kanun'un "Abone ve cihaz kimlik bilgilerinin güvenliği" başlıklı 56. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kişinin bilgisi ve rızası dışında işletmeci veya adına iş yapan temsilcisi tarafından abonelik tesisi veya işlemi veya elektronik kimlik bilgisini haiz cihazların kayıt işlemi yapılamaz ve yaptırılamaz, bu amaçla gerçeğe aykırı evrak düzenlenemez, evrakta değişiklik yapılamaz ve bunlar kullanılamaz."

14. 5809 sayılı Kanun'un "Cezai hükümler" başlıklı 63. maddesinin (10) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bu Kanunun 56 ncı maddesinin birinci fıkrası hükümlerine aykırı hareket edenler bin günden beş bin güne kadar; ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarına aykırı hareket ederek bu işi bizzat yapanlar elli günden yüz güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır."

2. Yargıtay İçtihadı

15. Yargıtay 7. Ceza Dairesinin 29/9/2022 tarihli ve E.2022/7215, K.2022/13076 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...suça konu abonelik sözleşmelerini düzenleyen [D.T.P. ve D.T.L.Ş.nin] %20 oranında hissedarı olduğunu, bu şirketin alt bayileri olduğunu, hissedarı olduğu şirketin söz konusu alt bayilerinin distribütörü olup aktivasyon işlemi yaptıklarını ve katılan adına hiçbir hat düzenlemediğini beyan etmesi ve sanık müdafinin kanun yararına bozma dilekçesi ve ekinde sanığın şirket yetkilisi olmadığına ilişkin İstanbul Ticaret Odasına ait firma detay bilgilerini içerir yazıya yer verdiğinin anlaşılması karşısında, sanığın atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerektiği gözetilmeden..."

16. Yargıtay 11. Ceza Dairesinin 26/1/2022 tarihli ve E.2019/10890, K.2022/1335 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...alt bayi sorumlusu sanık [R.Y.nin] abonelik sözleşmelerini düzenlediği, üst bayinin ise genel merkeze göndererek aktivasyon işlemini sağladığının anlaşıldığı, bu bağlamda suçtan elde edilecek menfaatin sanık [R.Y.ye] ait olduğu gözetilerek..."

17. (Kapatılan) Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 16/10/2019 tarihli ve E.2018/8061, K.2019/12874 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...sanığın üst bayi olarak sadece aktivasyon işlemi yaptığı, adına hat çıkarılan kişiyi görmediğini beyan ederek atılı suçlamayı kabul etmemesi, suça konu belgedeki imzanın sanık ve katılana ait olmaması, alt bayi olan [P.T.] sahiplerinin dinlenmemesi ve bu kişiler yönünden imza ve yazı incelemesi yaptırılmamış olması karşısında; gerçeğin kuşkuyla yer vermeyecek şekilde belirlenmesi açısından suça konu belge üzerindeki imzanın aidiyeti bakımından [P.T.] sahiplerinin imza ve yazı örnekleri temin edilerek üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması, bu kişilerin tanık olarak dinlenilmelerinden sonra üst bayilerin sözleşme düzenleme yetkilerinin bulunup bulunmadığının sorulmasından sonra hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken eksik incelemeyle yazılı şekilde hüküm kurulması..."

B. Uluslararası Hukuk

18. Gerekçeli karar hakkına ilişkin uluslararası hukuk için bkz. *Yasemin Ekşi*, §§ 56-57.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 17/4/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, yeterli araştırma ve inceleme yapılmadan hakkında adli para cezası kararı verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; başvurunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve yargılamaya konu olaya ilişkin kendi anlatımını mahkemeye sunabildiği, yargılama sonucunda başvurunun eylemine uyan 5809 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçunu işlediğinden bahisle mahkûmiyet kararı verildiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun yukarıda yer verilen şikâyetlerinin özü, iddia ve itirazları karşılanmadan hakkında adli para cezasına karar verilmesine ilişkindir. Bu nedenle bu kısımdaki ihlal iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlar. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeye aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (*Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.* [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; *Yasemin Ekşi* [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; *Vesim Parlak* [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; *Sencer Başat ve diğerleri* [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; *Münür Ata* [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; *Hikmet Çelik ve diğerleri* [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; *Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

26. Yargılama merciinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargı merciinin varlığından farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin

hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak başka bir yargı merci tarafından bir kimse lehine karar verildiği ancak diğer bir yargı merciinin aynı olgu hakkında farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati önemdedir (*Mehmet Okyar* [2. B.], B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29).

27. Başvurucu, basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmesi üzerine Mahkeme tarafından 6/1/2021 tarihinde verilen 740 TL adli para cezası kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde, üst bayi olarak görev yaptığını ve yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre kendisi gibi üst bayi konumunda olan kişilere beraat kararı verildiğini belirtmiştir. Başvurucu, yargılama aşamasında alınan savunmasında da itiraz dilekçesinde belirttiği hususları tekrarlamıştır.

28. Yine Yargıtay, abonelik sözleşmelerinin alt bayiler tarafından düzenlenmesi durumuna ilişkin olarak çeşitli kararlar da vermiştir. Anılan kararlarda üst bayinin aktivasyon işlemi yapmasından dolayı sorumlu tutulabilmesi için yapılması gereken işlemler belirtilmiştir (bkz. §§ 15-17).

29. Somut olayda başvurunun üzerine atılı suçun sübutu bakımından müştekinin bilgisi ve rızası dışında oluşturulan sözleşmeyi mutlaka kendi el yazısı ile düzenleyip imzalaması şartı aranmadığı, başvurunun yetkilisi olduğu şirket bizzat sözleşme oluşturma fiilini gerçekleştirmese dahi şirketin hattın aktivasyonunu sağlayacak onay işlemlerini gerçekleştirmesi neticesinde kişinin bilgisi dışında abonelik işlemi yapma suçundan başvuru hakkında hüküm kurulmuştur. Ancak verilen kararda davanın sonucunu etkileyebilecek nitelikteki sözleşmeyi alt bayinin düzenlemesine ve sorumluluğun alt bayide olmasına, üst bayinin bu sözleşmenin düzenlenmesi aşamasına dair bir bilgisinin olmamasına, yine başvurunun yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına dair itirazları hakkında bir değerlendirme yapılması gerekirken bu yükümlülüğün yerine getirilmediği görülmüştür (bkz. § 11). Öte yandan yukarıda anılan konuyla ilgili Yargıtay içtihatları da gözetildiğinde (bkz. §§ 15-17) bu değerlendirmenin gerekliliği daha belirgin hâle gelmektedir.

30. Böylece başvurunun sözleşmenin alt şirket tarafından düzenlendiğine bu nedenle belgenin düzenlenmesinden sorumlu olmadığına yine aynı suça ilişkin olarak ekte sunduğu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay emsal kararlarına göre de hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğine yönelik savunmalarının Mahkemece değerlendirilmediği anlaşılmıştır (bkz. § 11). Diğer bir ifadeyle yargılama merciinin üst bayinin sorumluluğu hususunu yeterli açıklıkta ortaya koyan somut bir gerekçe oluşturmadığı görülmüştür.

31. Eldeki başvuruda Mahkeme, kanuna aykırı olarak düzenlenen sözleşmeyi, üst bayi olan şirketin yetkili temsilcisi başvurunun onaylamasını mahkûmiyet için yeterli görmüştür (bkz. § 11). Şirket yetkilisi olan başvurunun sözleşmeyi bizzat düzenlememesi, sadece hat açma işlemi gerçekleştirmesi karşısında mahkemece mahkûmiyete esas alınan fiillerin başvuruca cezai yönden sorumluluk altına sokmasının gerekçeleri kararda yeterince ortaya konulamamıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 10.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri (2)* [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu (3)* [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

36. Başvurucu; maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 9. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/36, K.2021/141) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/4/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.